

Харківська обласна рада
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Державне управління охорони навколишнього природного середовища
у Харківській області

**ЧЕРВОНА КНИГА
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
Тваринний світ**

Харків — 2013

ОРЕЛ-КАРЛИК*Hieraetus pennatus* (J. F. Gmelin, 1788)**Орёл-карлик**

Клас Птахи — Aves

Ряд Яструбоподібні — Accipitriformes

Родина Яструбові — Accipitridae

Природоохоронний статус

Рідкісний стенотопний вид. Занесений до Червоної книги України (рідкісний), списків Бернської конвенції (Додаток II), Боннської конвенції (Додатки I і II) та конвенції СІТЕС (Додаток II).

Морфологічна характеристика

Маса тіла 0,7–1 кг, довжина тіла 45–50 см, розмах крил 1,1–1,32 м. Дві форми забарвлення: бура з невеликими яскраво-білими плямами на плечах та світла з білуватим черевом, спідніми покривними перами крил і загальним темним верхом.

Ареал виду та його поширення у регіоні

Південна частина та помірний пояс Євразії. В Україні гніздиться головним чином у лісостеповій смузі, спорадично у лісовій та степовій (по долинах річок, байрачних і штучних лісах) смугах, а також у передгір'ях Карпат. У Харківській області гніздиться по всій території, але здебільшого у центральних районах, на півдні та сході — у заплавних та байрачних дібровах.

Чисельність

У середині ХХ століття помітно зменшилась, наприкінці 1980–1990 років становила не менше 450–500 пар. В останнє десятиріччя спостерігається стабілізація чисельності. Більшість птахів гніздиться на півдні Одеської області, в Кіровоградській області та на сході

України. В Європі гніздиться 4,4–8,9 тис. пар. У Харківській області можливе гніздування не менше 70–80 пар.

Місця перебування

Старовікові широколистяні та мішані ліси поблизу відкритих просторів; на Харківщині — здебільшого у байрачних та заплавних лісах степової зони.

Особливості біології

Гніздовий перелітний птах. Весняний проліт — у квітні. З другої половини квітня займає гніздові ділянки. Гнізда розташовані у верхній частині старих дерев, на висоті 10–27 м. У кладці 1–2 (рідше 3) яйця. Пташенята залишають гніздо у липні — на початку серпня. Живиться переважно гризунами і птахами дрібних та середніх розмірів. Полює в лісі та на прилеглих полях і луках; часто залітає далеко в степ. Мисливська ділянка може бути на відстані 5–6 км від гнізда.

Основні чинники зниження чисельності

Скорочення площі старих лісів, незаконний відстріл, зменшення чисельності ховрахів як головного об'єкта живлення, загибель птахів на високівольтних лініях, отруєння (ненавмисне отруєння як наслідок застосування отруєних принад для мишоподібних гризунів).

Заходи охорони

Влаштування запобіжних пристроїв на вежах ліній електромереж, що не дозволяють орлам використовувати їх у якості присад. Посилення контролю за полюванням; неприпустимість добування птахів мисливцями. Проведення моніторингу стану популяції виду, зокрема — на найважливіших для виду територіях.

Джерела інформації

Menzbier, 1884; Сомов, 1897; Грамма та ін., 1992; Ветров, 1993; Атемасова, Атемасов, 2006; Витер, 2007; Ветров, Мілобог, 2009; Банік М. В., Надточій Г. С. (2012, усні повідомлення).

Автор: В. В. Ветров

Фото: © А. Кузьмін

http://www.rbcu.ru/birdclass/list.php?id=0&SECTION_ID=1027